

Brina Jenček, 26. 4. 2023

Zrcalo odtujenosti v družbi spektakla

Anita Wach, Bojan Jablanovec: *NE ME SILIT, DA POVEM, KAJ MISLIM*. Via
Negativa, Stara mestna elektrarna, 14. 4. 2023.

Ob vstopu v dvorano Stare mestne elektrarne na odru že korakajo performerji predstave *Ne me silit, da povem, kaj mislim*, ki odtujeno hodijo drug mimo drugega. Pogled je usmerjen naravnost. Korak v skladu z ostalimi. Ne smeš zaostajati, ne smeš izstopati, ne smeš popustiti. V ozadju veliko projekcijsko platno, po stenah risbe in citati, napisani z ogljem, ob straneh pa obrisi domače dnevne sobe – mikrokozmosa posameznika. V eni celici dnevne sobe sedi moški, ki je kruh ali podoben pekovski izdelek, in nezainteresirano opazuje hodeče performerje. Pozornost nam ves čas uhaja k njemu, četudi je postavljen v na videz pasivno pozicijo.

Predstava Anite Wach in Bojana Jablanovca, osrednjih figur *Vie Negative*, se tako ves čas odvija v treh planih – performerji, projekcija, sedeči moški. Vsi nivoji se vsebinsko naslanjajo na prvo poglavje **Debordove** pronicljive knjige *Družba spektakla* iz leta 1967, v kateri obsodi obsedenost družbe s podobami in posledično popolno zaslepljenost ter odtujenost od resnice.

V videoprojekciji se predvaja dokumentacija šestih performansov, ki jih je izvedla Anita Wach z različnimi sodelavci v sklopu *30 stavkov* oziroma 26 performativnih dogodkov v časovnem okviru enega leta od marca 2022 do marca 2023, izhajajoč iz Debordovih tez. Svoboda na povodcu, zajčki, ki grizljajo solate okoli spomenika žrtvam vseh vojn, in velik napis *Kunst macht frei* so le nekatere od pomenljivih slik na posnetku, ki jih je avdioreaktivno sprogramirala in zmontirala **Stella Ivšek**, zrežiral pa Bojan Jablanovec v nekakšen hommage Aniti Wach in njenemu zelo intenzivnemu in gostemu ustvarjanju v zadnjem letu.

Performerji Anita Wach, **Branko Potočan**, **Ena Kurtalić**, **Gregor Luštek**, **Loup Abramovici** in **Kristina Aleksova** medtem ves čas korakajo pred platnom. S svojo vojaško disciplino in jasno predvidenim protokolom nam dajejo vtis militantnosti, pri čemer Aleksova, ki je poleg Anite Wach tudi koreografinja predstave, deluje kot njihov poveljnik. **Jeff Bezos**, **Donald Trump**, **Benjamin Netanjahu**, **Nika Kovač** in **Jaša Jenull** so le nekatera izmed gesel, ki jih vzklika za nakazovanje spremembe dogajanja. Večinoma gre za predvidljiva imena nosilcev politične moči in različnih ideologij, zanimivi pa so redki odkloni od tega, na primer geslo Eurovision, ki pravzaprav predstavlja enako poanto, vendar vsaj za odtenek vznemirljivejšo.

» **GLAVNI NOSILEC KOMIČNOSTI IN OSREDNJI
SUBJEKT PREDSTAVE PA JE POOSEBLJENI
PROJEKTOR, KI KOMENTIRA DOGAJANJE NA
ODRU, NIZA CITATE IN SE Z BESEDNIMI
IGRAMI PA TUDI Z ZREŽIRANO TEHNIČNO
NAPAKO POIGRAVA S PRIČAKOVANJI
OBČINSTVA.** «

S temi gesli se hoja prekine s hipno skupinsko pozo, preusmeri hojo, povzroči menjavo kompozicije ali izvedbo performativne geste. Luč v dnevnik sobah se ugasne in spet prižge, kante za smeti se podrejo, iz njih pa prihaja usmerjena svetloba, nekdo izstopi iz rigidnega korakanja, drugi zamenja kos kostuma, tretji se sleče do golega. Vse te spremembe podpirata in potencirata tudi glasba in oblikovanje luči. **Eduardo Raon** je v sodelovanju z **Boštjanom Gombačem** in **Luísom Andréem Ferreiro** ustvaril razgibano in rahločutno paleto glasbenih podlag, ki variira vse od radioheadovskega elektronskega melosa do **Vivaldijeve** mrzlične poletne nevihte.

Vojaško resnost osnovne korakajoče formacije ves čas razbijajo tudi komični elementi predstave, kot so ekscentrični kostumi **Olje Grubić**, zaznamovani z bleščicami, resicami in organsko-historičnimi ornamentami v skladu z estetiko spektakla. Prav tako se komičnost zgosti v trenutkih, kot je Luškovo za centimeter po centimeter stoječe premikanje na preprogi z veliko lončnico v rokah in s sunkovitimi seksualno aluzivnimi sunki, najprej v paru s Kurtalić, nato s Potočanom, pri čemer se kontekst bistveno spremeni. Tragikomičen je Abramovici v svoji obupani pantomimi, s katero neposredno nagovarja publiko, Wach pa smešno nemočna ob vihtenju električnega podaljška kot kavbojskega lasa, pri čemer je videti kot pastirica povsem pasivne črede ljudi. Nelagoden smeh so vzbudili tudi glasni klici iz publike »Boring!«, za katere se gledalec ves čas sprašuje, ali so del predstave ali resnična provokacija z dolgočasnega posameznika v publiko.

Glavni nosilec komičnosti in osrednji subjekt predstave pa je poosebljeni projektor, ki komentira dogajanje na odru, niza citate in se z besednimi igrami pa tudi z zrežirano tehnično napako poigrava s pričakovanji občinstva. Podobno smo lahko nedavno opazili tudi v predstavah *Ikigai* v Ljudskem gledališču Celje, *Screamage* v produkciji Emanata in deloma v predstavi *Medtem, ko mi Spotify po meri ustvarja playlist z naslovom Moodymix* v PTL-ju, kar priča o tem, da so vprašanja o vplivu tehnologije na naše življenje, o razvoju umetne inteligence, prostovoljnem ekshibicionizmu zasebnega življenja in slepi veri v nepregleden val informacij pereče teme, s katerimi se ukvarjajo raznoliki ustvarjalci.

Kontrapunkt spektakelski hipertehnološki družbi, ki se zrcali v performerjih in projekciji, in morda najmočnejša gesta predstave je ravno njen tretji nivo – misteriozni opazovalec predstave (**Žiga Srebot Jelovšek**), ki proti koncu vstane s fotelja in se sprehodi do mikrofona. Pri tem se razkrije, da je gibalno oviran in s svojo hojo ovira vse ostale, ki se mu izmikajo in s tem rušijo vzpostavljeni (družbeni) red. Odstopi od »normalnega«, povprečnega, niso niti zaželeni niti dovoljeni. Če ne zmoreš dohajati tempa produkcijskega mehanizma, te bo hiperkapitalistična družba ali poteptala ali popolnoma prezrla, in kot bi mignil, izvrgla. Kljub poantiranim momentom, kot je ta, pa je misel predstave nekako razvodenela v vsej svoji preobloženosti in arbitrarnosti nekaterih simbolov. Vizualna podoba, ironično, prevlada nad idejo, mi pa figurativno in dobesedno še naprej (kleče)plazimo pred družbo spektakla.